

HÄLSA, JOBB OCH GEMENSKAP – OM HUR VÄLFÄRDSSYSTEMET BÄST STÖTTAR PERSONER MED PSYKISK FUNKTIONSNEDSÄTTNING

Urban Markström

UMEÅ UNIVERSITY

”VÅRT KORTSIKTIGA ARBETE RÅR INTE PÅ PSYKISKA OHÄLSAN”

- ”Den psykisk ohälsa ökar hos barn och unga på ett sätt som den inte gör i våra grannländer, och psykisk ohälsa drabbar tidigt i livet vilket riskerar att skapa ett livslångt lidande för dem som drabbas och stora kostnader för välfärdsstaten”
- ”Från 2009 fram till i dag har utgifterna för psykiatriska diagnoser i sjukförsäkringssystemet mer än fördubblats, från 7 till nästan 15 miljarder kronor och står i dag för 70 procent av kostnaderna för sjukfrånvaron”.
- ”Åtta av tio som beviljas aktivitetsersättning har en psykiatrisk diagnos. Psykisk ohälsa kostar nu samhället totalt över 200 miljarder kronor varje år, nära 5 procent av BNP”

Kerstin Evelius, SvD, 7 jan 2019

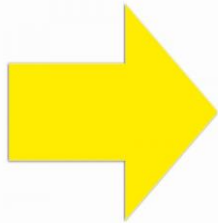
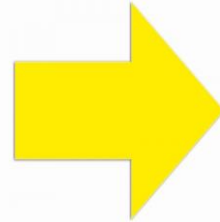

VAD JAG KOMMER ATT PRATA OM:

- Ett fält i förändring
- Personlig återhämtning
- Kunskapsbaserade insatser
- Kunskapsbaserad implementering

POST- AVINSTITUTIONALISERING

UMEÅ UNIVERSITY

I REGERINGENS BLICKFÅNG

UMEÅ UNIVERSITY

UPPDRAG PSYKISK HÄLSA

- Breddad policy: psykisk hälsa åt alla!
 - Folkhälsoperspektiv: förebyggande och tidiga insatser
-
- ✓ Barn och ungas psykiska hälsa
 - ✓ Suicidprevention

KUNSKAPSBASERADE INSATSER

- Utveckling av verksamhets- och forskningsområdet ”*Community mental health services*”
- Insatser för *boendestöd, arbetsrehabilitering, social färdighetsträning, delat beslutsfattande, integrerad vård, case management, psykoedukation, mm*
- Pågående kunskaps- och metodutveckling

Nationella riktlinjer för vård och stöd vid schizofreni och schizofreniliknande tillstånd

Stöd för styrning och ledning

UMEÅ UNIVERSITY

PERSONLIG ÅTERHÄMTNING

”Återhämtning beskrivs som en djupt personlig, unik process av att ändra sina attityder, värderingar, känslor, mål, förmågor eller roller. Det är ett sätt att leva ett tillfredsställande, hoppfullt liv även med de begränsningar som orsakats av sjukdom. Återhämtningen involverar utvecklandet av en ny mening när man växer bortom det psykiska lidandets katastrof”

(Anthony 1993)

ÅTERHÄMTNING

- Longitudinella studier – möjligheter till ett bra liv
- Patienters berättelser – ”recovery stories”
- **Principer:**
 - ✓ Samhörighet/sammanhang
 - ✓ Hopp
 - ✓ Optimism
 - ✓ Meningsfullhet
 - ✓ Identitet
 - ✓ Empowerment

BETYDELSE

- Den enskildes erfarenheter och preferenser
- Den enskildes delaktighet
- Mindre fokus på symtom och symtomlindring
- Nya ”resultatmått”: utvecklandet av nya instrument
- Genomslag på policynivå – i övergripande planering
- Mål om en återhämtningsinriktad organisation

EXEMPEL PÅ KUNSKAPSBASERAD INSATS:

UMEÅ UNIVERSITY

INDIVIDUAL PLACEMENT AND SUPPORT

1. Målet med IPS är arbete på den öppna arbetsmarknaden
2. Sökandet efter arbete påbörjas i ett tidigt skede
3. Lämplighet grundar sig på individens egen vilja att arbeta
4. Arbetsökandet grundar sig på individens val, intresse och preferenser
5. Stödet är individanpassat och ges så länge det behövs
6. Insatserna integreras med verksamheten i det psykiatriska teamet
7. Rådgivning kring bidrag och försörjning ges i ett tidigt skede
8. Systematisk rekrytering av arbetsplatser som bygger på relationsskapande och stöd till arbetsgivare

EN "GOLDEN STANDARD"

- Starkt vetenskapligt stöd – ca 50% i arbete, ca dubbelt så hög andel i anställning jämfört med "TAU"
- Prövad i stora delar av världen
- Rekommenderad i nationella riktlinjer (SoS 2018)
- Svenska studier i bl.a. Skåne (Bejerholm m fl 2015) och i Västerbotten (Nygren m fl 2011) – ca 40-50% i arbete el studier

IMPLEMENTATIONSPROBLEMET

- ”Real life implementation” – metoder oftast utformade i en experimentell miljö
- ”The treatment gap” - låg andel av klienter/patienter erbjuds evidensbaserade insatser
- Komplicerat översättningsarbete – grundkomponenter förloras när lokala anpassningar görs
- Programtrohet – lokal legitimitet?
- IPS: en utmaning för ett sektoriserat välfärdssystem

PROJEKT 2012-2016

- Urban Markström, Umeå Universitet
- Ulrika Bejerholm, Lunds Universitet
- Magnus Bergman, Umeå Universitet

“Implementering av nationella riktlinjer för psykosociala insatser vid schizofreni”, finansierad av Socialstyrelsen

Centrum för Evidensbaserade Psykosociala Insatser

UMEÅ UNIVERSITY

METOD

- Prospektiv studie av 14 kommunala IPS-verksamheter
- Bedömning av programtrohet efter 12 och 24 månader (SEFS)
- Intervjuserier med nyckelaktörer efter 12 och 36 månader
- Bedömning av nyckelkomponenter för implementering (Sustainable Implementation Scale, SIS) efter 12 och 36 månader
- Fördjupningsstudie på tre orter vid start, 24, 36 månader
- Utfallsstudie, 300 klienter

SIS - ORGANISATIONSNIVÅ

1. Bedömningar och beskrivningar av behov som modellen kan tillgodose
2. Erfarenhet av liknande arbetssätt
3. Metoden uppfattas som legitim och i linje med organisationens värderingar
4. Finns en plats för modellen i organisationen, anpassningsbarhet
5. Implementeringsklimat, organisationen uppkopplad mot omvärlden
6. Samarbetskultur, erfarenhet av samverkan
7. Förankring hos opinionsledare och beslutsfattare
8. Tillgång till experter (eller ”champions”) på ledningsnivå
9. Tillgång till externa champions
10. Politiska beslut och strategier för lokal finansiering
11. En medvetet sammansatt och kompetent ledningsgrupp som ansvarar för och följer satsningen
12. Samarbetspartners stödjer satsningen

SIS - TEAMNIVÅ

1. Medveten rekrytering och sammansättning av personalgruppen
2. Kontinuitet vad gäller personal och chefer
3. Närvarande ledare som tror på metoden
4. Samarbetspartners som underlättar klientarbetet
5. Informationsinsatser för att öka kunskapen om modellen
6. Återföring av erfarenheter och resultat till beslutsfattare
7. Utbildning och träning i metoden

SIS – FORTLÖPANDE STÖD

1. Fortbildning till personalen
2. Fortlöpande handledning och/eller konsultation i modellen
3. Återkommande programtrohetsskattningar
4. Tid och utrymme för reflektion och utvärdering
5. Tekniskt och administrativt stöd

RESULTAT

- Sex verksamheter var etablerade efter tre år
- Tre verksamheter hade delar av IPS-modellen kvar
- Fem verksamheter hade lagts ned

PROGRAMTROHET OCH STATUS EFTER TRE ÅR

Site	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
F1	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+
			+	+										
F2	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	-
	+		+	+		+	+							
Est.	y	y	y	y	y	y	p	p	p	n	n	n	n	n

DIFFERENCES BETWEEN INTEGRATED AND TERMINATED PROGRAMS (MEAN SCORES FROM SIS AFTER ONE YEAR)

Programs SIS	All 14	Established programs (n=6)	Partly int./termi nated (n=8)	<i>p</i> Value
All sub scales (max 75 p)	53.5 (36-68)	65.6 (53-68)	44.4 (36-50)	0.001
Team level (max 21 p)	17 (12-21)	19.5 (17-21)	14 (12-19)	0.003
Org. Level (max 36 p)	23 (14-36)	30.2 (24-36)	18.2 (14-25)	0.001
Cont.supp (max 15 p)	12 (6-15)	13.8 (12-15)	9.8 (6-13)	0.001

- *Hög programtrohet och nyckelkomponenterna för implementering på plats = långsiktig etablering*
- *Låg programtrohet och få nyckelkomponenter för implementering på plats = läggs ned*

SLUTSATSER

- Faktorer på teamnivå viktiga, men ofta möjliga att korrigera eller kompensera för
- Avgörande för en långsiktigt hållbar implementering är komponenter som *förberedelser, planering och förankring* – dvs. sådant som bör beaktas *innan* de faktiska IPS-insatserna erbjuds

HUR BÄST STÖDJA MÅLGRUPPEN?

- Vägledande principer som stöds av värdegrund och aktuell forskning – personlig återhämtning
- Evidensbaserade insatser – fortlöpande forsknings- och utvecklingsarbete
- Evidensbaserad implementering!

TACK FÖR UPPMÄRKSAMHETEN!

Bergmark, M; Bejerholm, U; Markström, U. (2018). Implementation of evidence based interventions: analyzing critical components for sustainability in community mental health services. *Social Work in Mental Health*, DOI: 10.1080/15332985.2018.1511500.

Bergmark M, Bejerholm U, Markström U (2018). Critical Components in Implementing Evidence Based Practice- A Multiple Case Study of Individual Placement and Support for People with Psychiatric Disabilities. *Social Policy & Administration*, 52 (3), 790-808. DOI:10.1111/spol.12243.

Markström, U; Svensson, B; Hansson, L; Bergmark, M; Bejerholm, U. (2017). What influences a sustainable implementation of evidence-based interventions in community mental health services? Development and pilot testing of a tool for mapping core components. *Journal of Mental Health*, DOI: 10.1080/09638237.2017.1417544

Bergmark, M; Bejerholm, U; Markström, U. (2017). Policy changes in community mental health: Interventions and strategies used in Sweden over 20 years. *Social Policy & Administration*, 51 (1), 95-113.

urban.markstrom@umu.se

UMEÅ UNIVERSITY